

coalitieakkoord

2007-2011

Investeren en verbinden

De mens centraal in een vertrouwde omgeving

provincie limburg

Vooraf

Limburg verlegt grenzen. Onder dit motto heeft de Provincie Limburg de afgelopen jaren daadkrachtig en doelgericht gewerkt aan een beter Limburg voor iedereen. Grenzen zijn verlegd in Limburg: door een systematische, samenhangende aanpak, aan de hand van duidelijke thema's, zijn op tal van terreinen stappen voorwaarts gezet.

Daarmee is het fundament gelegd, waarop de nieuwe coalitie nu door wil bouwen. Gesterkt door wat is bereikt, en wijzer geworden door wat beter had gekund, treden we vol energie en optimisme de uitdagingen van de komende vier jaar tegemoet. Vanuit een herkenbare, eenduidige bestuurlijke verantwoordelijkheid.

We willen een bestuur zijn met passie. Een bestuur dat wil investeren in mens, omgeving en economie. Een bestuur dat mensen en organisaties verbindt, dat de menselijke maat voorop stelt; dat duurzaamheid hoog in het vaandel voert; dat oog heeft voor de bijzondere – internationale – positie van onze Provincie. Een bestuur dat permanent luistert naar wat leeft in Limburg.

In dit akkoord hebben we op hoofdlijnen vastgelegd hoe we dat willen gaan doen. Onze aanpak richt zich op drie krachtige domeinen (sociaal, fysiek, economisch), waartussen tal van verbindinglijnen lopen, die in stevige, veelomvattende programma's worden verankerd.

Onze ambitie is groot.

Wij blijven de grenzen verleggen. En we nodigen iedereen in Limburg uit om de komende weken en maanden - en de jaren daarna! - mee te doen.

1 Onze missie

Limburg koestert zijn culturele en sociale eigenheid. Sterk geworteld in de historisch unieke positie die Limburg inneemt. Op afstand van het Haagse bestuurscentrum maar centraal gelegen tussen onze Brabantse, Gelderse, Duitse en Belgische burens. Een zelfbewust Europese Provincie, die enerzijds op eigen kracht belangrijke ontwikkelingen in gang zet en anderzijds zaken doet met Den Haag en Brussel.

De nieuwe coalitie ziet daarbij diverse uitdagingen. Ook de Limburgse samenleving beleeft immers zowel politiek als maatschappelijk roerige tijden. Door de snelle sociale en economische veranderingen bestaat behoefte aan zekerheden. Uit diverse recente onderzoeken blijkt dat de burgers een samenleving willen die ruimte biedt om zelfstandig te functioneren. Maar ook een samenleving waarin gemeenschapszin en sociale stabiliteit bestaan en onderhouden worden. Waar de kwaliteit van het bestaan en een goede, gezonde en veilige leefomgeving hand in hand gaan met perspectief op werk en inkomen. Mensen zoeken een meer ontspannen samenleving waarin zij persoonlijk, maar ook in gemeenschap met anderen, méér kansen krijgen op welvaart en welzijn. Limburg is een Provincie, waar sociale binding nog dagelijks betekenis geeft aan het leven van veel mensen, waar een hoge kwaliteit van de leefomgeving aanwezig is, waar de economische potenties groot zijn. Op die basis willen we voortbouwen, met oog voor en gebruikmakend van de duurzame samenhang tussen de investeringen in mensen, in de waarde van onze leefomgeving en in de transformatie naar een innovatieve economie.

We hebben de overtuiging dat onze regio in zijn internationale context een voorbeeld kan zijn voor het investeren in duurzame oplossingen en hoge kwaliteit van de natuurlijke omgeving door het samenbundelen van sociale en economische kracht.

We beschouwen onze sociale en culturele identiteit, fysieke kwaliteiten en ruimtelijk-economische positie als belangrijke basisgegevens voor het profiel, dat we als internationale regio naar Den Haag en Brussel willen uitstralen.

Europese ambities op de drie domeinen People (Mens), Planet (Milieu) en Profit (Economie), passen naadloos in dat profiel.

Wij beschouwen de belangrijke demografische veranderingen in Limburg, onze internationale positie en duurzaamheid als de belangrijkste richtinggevende factoren, die als een rode draad door deze drie domeinen lopen. Duurzame ontwikkeling betekent dat er een evenwichtige balans is tussen ecologie, economie en sociaal culturele vraagstukken. Belangrijke besluiten zullen worden beoordeeld op duurzaamheid door de dilemma's zichtbaar te maken.

De inzet van onze Provincie als middenbestuur is gericht op het leveren van toegevoegde waarde bij het leggen van de verbindingen tussen Europa, Den Haag en het lokale bestuur. We zijn geen Rijksloket, geen verlengd lokaal bestuur, maar een Provincie die in Europa een voorbeeldrol wil vervullen door binnen de provinciegrenzen en daar overheen te inspireren, te initiëren en te organiseren. Daarbij willen we partners zoeken om in samenhang en in samenwerking concrete programma's en projecten tot uitvoering te brengen. Naar gemeenten en Rijk toe willen we bestuurlijke drukte indammen, daadwerkelijk klantgericht zijn en als één overheid bondgenoot van burgers, organisaties en bedrijven zijn.

We willen onze overtuiging delen met alle leden van Provinciale Staten. De hoofdlijnen uit de verschillende programma's van de coalitiepartijen krijgen een plaats in de verdere programmatische uitwerking van dit

akkoord. Denk daarbij aan investeringen in de steden, inzet voor werkgelegenheid, aandacht voor gezondheid, kwaliteit van leven, gemeenschapszorg, vitale buurten en duurzame ontwikkeling. We doen een appél op andere partijen om mee te doen.

Waar willen we over vier jaar staan ?

Limburg is een Europees voorbeeld van grensoverschrijdend ondernemen en grensoverschrijdende mobiliteit, infrastructuur, onderwijs en kennis. We staan op de Europese kaart als het gaat om biomedische technologie, nieuwe markten voor gezondheid, agrofood en nieuwe energie.

De Limburgse steden zijn economische en culturele trekkers. Wat betreft het hierop betrekking hebbende voorzieningenniveau is een forse vernieuwingsslag ingezet, danwel gerealiseerd. Daarbij is rekening gehouden met de ontwikkeling van de bevolking. Wijkvernieuwing en herstructurering van achterstandswijken heeft tot zichtbare resultaten geleid.

Mensen (jong en oud) komen weer voor elkaar op, investeren in zichzelf en elkaar, in de aantrekkelijkheid van hun wijk en/of dorp en dragen een steentje bij aan de samenleving.

Limburg weet jongeren te binden in een aantrekkelijke, dynamische woonomgeving met hoogwaardig werk en in een sportief en cultureel vernieuwend klimaat. Daarbij hoort ook een efficiënt werkende jeugdzorg. Huisvesting en de woonomgeving zijn afgestemd op ouderen, zodat zij in staat zijn zo lang mogelijk zelfstandig te wonen. Gezond oud worden, erbij horen en behoud van levenskwaliteit zijn het uitgangspunt.

Het Limburgse platteland is leidend in Europa als het gaat om vernieuwing van producten en verbinding met gezondheid en cultuur. We staan nationaal en internationaal bekend als een gezonde regio.

Limburg is leidend in het investeren in duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij kwaliteitsverhoging van landschap en natuur hand in hand gaat met economische en sociale vernieuwing.

Respect voor het leven van mens, dier en natuur is het leidende beginsel. Er is een goede nieuwe balans tussen ecologie en economie nodig, waarbij economische dynamiek en ecologische ontwikkeling met elkaar worden verbonden.

Wij spreken alle burgers van Limburg, onze gemeentelijke partners, de maatschappelijke organisaties en bedrijven aan. Mede op basis van de al ontvangen schriftelijke reacties en de in verkiezingstijd gevoerde debatten, willen we dit akkoord op hoofdlijnen uitwerken in een breed opgezette dialoog met alle genoemde partijen in de periode tot 1 juli 2007. Hierbij denken we in ieder geval aan het inrichten van een aantal overlegtafels met (grote) gemeenten, wooncorporaties, zorginstellingen, bedrijven, milieuorganisaties en onderwijsinstellingen. We hebben kennis genomen van de vele aansporingen uit maatschappelijke geledingen, die ons hebben bereikt en willen voortbouwen op afspraken over de realisatie van de Provinciale hoofdstructuur¹ zoals we die eerder in POL-verband met diverse partijen hebben gemaakt. Daarom gaan we de Provincie in om per gebied tot uitvoeringstrajecten te komen.

In samenhang daarmee biedt dit akkoord en de verdere uitwerking ervan de basis voor de invulling van onze ambitie naar het Rijk en Europa.

¹ Provinciale hoofdstructuur: de ruimtelijke ontwikkelingsvisie voor Limburg in zijn grensoverschrijdende context.

2 Onze benadering en verbindinglijnen

We hopen dat onze benadering velen inspireert om mee te werken en mee te investeren in de toekomst van Limburg. Voortbouwend op de thema-aanpak van de afgelopen jaren, waarbij hier en daar wat accenten worden verlegd, gaat dit akkoord uit van de volgende hoofdlijnen:

- a. We willen ons inzetten voor de mensen in Limburg en een **beleid voeren dat gericht is op de menselijke maat**. Daarbij verwachten we dat mensen individueel en in sociale verbanden ook verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen toekomst en die van hun omgeving en meer bondgenoot worden van de overheid. We willen mensen aanspreken op hun talent en daarbij speciaal jongeren een uitdagende omgeving bieden. Opkomen voor de zwakkeren in onze samenleving hoort daarbij. We willen de motorfunctie van de grotere steden in hun onderlinge complementariteit (centrumfunctie in de eigen regio en kracht door onderlinge verbinding) versterken. Onze toekomststrategie stemmen we af met de grote steden en andere partijen. Samen met steden en plattelandsgemeenten willen we de vitaliteit van wijken en kernen vergroten. Het instrument Afsprakenkaders willen we op die wijze continueren en verder optimaliseren. We nodigen partners uit en stellen gezamenlijk een ambitieniveau vast om te komen tot herstructurering en verbetering van steden en wijken. Daarbij zal er ook oog moeten zijn voor de verscheidenheid in steden.
- b. We zetten in op maximale samenhang in de uitvoering van **gebiedenbeleid**. Aan de ene kant geeft dat de beste garanties op een duurzaam verankerd beleid met effecten die goed zijn voor mensen, omgeving (leefomgeving, milieukwaliteit, natuur) en economie. Aan de andere kant verbindt een dergelijke benadering de belangen van verschillende maatschappelijke partijen. Dat leidt tot nieuwe allianties en meer kracht en focus. Hierbij is onze financiële participatie soms noodzakelijk, maar niet altijd bepalend voor het succes. Onze inzet is er vooral op gericht ook derden tot investeringen uit te nodigen en waar mogelijk elkaar versterkende- en terugverdieneffecten te realiseren. Gebiedsontwikkeling en investeren in lange-termijnontwikkelingen, die de economische en ruimtelijke structuur van regio's versterken passen hier als centrale sturingsinstrumenten bij. De verbinding met het Rijk en Europa ligt voor de hand. Forse impulsen op dit terrein kunnen gemeentelijke partners de kans bieden in goede afstemming met de Provincie meer accent op primair bij de gemeente gelegen taken te leggen, zoals sociale vernieuwing, aanpak van achterstandswijken en armoedebestrijding. Gebiedsontwikkeling met maximale samenhang tussen sectoren vraagt om een programmatische inrichting en aansturing van de Provinciale formatie en middelen.
- c. Voor ons als Provincie vragen bovenstaande twee punten open kanalen met burgers, gemeenten, bedrijven en organisaties, zowel aan het begin als gedurende de uitvoering van maatregelen. Uitvoering geven aan zo'n open communicatieproces kan in de vorm van persoonlijk contact, samenspraak in groepsverband en dialoog via internet. Dit vraagt een nieuwe insteek voor onze strategische communicatie met strakke bestuurlijke regie en maatwerk voor diverse doelgroepen. Wij willen een **andere Provincie** zijn, die burgers, bedrijven en gemeentes als onze klanten en onze partners beschouwt en behandelt. Wij willen een overheid zijn die het voorbeeld geeft in vermindering van bestuurlijke drukte, in heldere, alleen noodzakelijke, regels en verordeningen (ketenontwikkeling), in het omgaan met de klant (klantdenken, deregulering). Maar we willen ook een overheid zijn die streng is waar aantasting van onze omgeving dreigt, of als de veiligheid en gezondheid van burgers of de integriteit van de overheid in het geding is.

Nieuwe wetgeving zoals de Wet op de ruimtelijke ordening (WRO) en de Wet algemene beleidsbepalingen omgevingsrecht (WABO) verruimen onze mogelijkheden om met bundeling van krachten op het terrein van toetsing, vergunningverlening en handhaving deze beweging door te zetten. Samenspraak is een basisvoorwaarde

- d. Wij nodigen alle relevante partijen uit om samen met ons de gevolgen van ingrijpende veranderingen in de opbouw van onze bevolking door te vertalen in creatieve, duurzame en samenhangende oplossingen, zowel op het terrein van wonen en werken als onderwijs en zorg. Wij denken bijvoorbeeld aan integrale woonconcepten voor jong en oud. Hier spreken wij zowel onze collega-overheden Rijk en gemeente als belangrijke investeerders in het publieke domein zoals wooncorporaties op aan. Demografische ontwikkelingen/gevolgen die contraproductief werken, zullen we bij de Rijksoverheid onder de aandacht brengen en betrekken in onze strategische lobby. Daar waar overig Nederland pas over vele jaren geconfronteerd wordt met demografische gevolgen, moet **Limburg een demografische proefregio** worden. Een voorbeeld voor de toekomst. Effectieve inzet om de demografische gevolgen goed op te vangen vraagt maatwerk per Limburgse regio en aandacht voor de verschillende accenten in leefbaarheid tussen grote steden met stedelijke dynamiek en kleinere gemeenten met grote landschappelijke kwaliteit. Schaalvoordelen moeten zorgvuldig worden gewogen ten opzichte van de menselijke maat.
- e. **Wij zetten in op duurzame ontwikkeling van Limburg.** Daarbij komen we tegemoet aan de behoeften van de huidige generatie, zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien. Wij sluiten hiermee aan bij mondiale en Europese strategieën voor duurzame ontwikkeling. Met name willen wij duiden op de Lissabonagenda² en Gothenburgstrategie³, die samen moeten leiden tot aanhoudende economische vooruitgang. Vooruitgang die samengaat met verbetering van milieu en natuur en een sociaal beleid dat economische prestaties ondersteunt.
- f. Wij willen een echte **Europese voorbeeldprovincie** zijn. Onze positie en potentie maken dat al ons beleid mede vanuit een internationale dimensie gestalte moet krijgen. Als onze toekomst in Europa ligt, dan moeten we als Provincie ook zelf vol inzetten op de Europese kaart. Al onze ruimtelijke, economische, infrastructurele, culturele en sociale ambities zullen wij vanuit een grensoverschrijdende insteek formuleren en aanpakken. Daarnaast zal er een sterke centrale Limburg lobby plaatsvinden. Deze is gericht op het creëren van de juiste bestuurlijke voorwaarden om versnelling van zaken te kunnen bereiken en op het intensiveren van de contacten met onze directe burens en het Brusselse netwerk.
- g. We willen Limburg veilig houden en waar nodig nog **veiliger** maken. Zowel vanuit haar wettelijke taken als vanuit de in de afgelopen jaren opgebouwde voorbeelden zoals verkeersveiligheid, milieuhandhaving, externe zonering, Maasbeveiliging en bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit, kan de Provincie belangrijke toegevoegde waarde leveren aan het behoud en versterking van de veiligheid van haar inwoners.

---

2 Lissabonagenda: de aanpak van de Europese Unie, gericht op het innoveren van de Europese economie, om zo de globale concurrentie beter aan te kunnen.

3 Gothenburgstrategie: de Europese agenda om Europa duurzamer te maken via de ontwikkeling van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken die tegelijkertijd positieve en duurzame effecten hebben voor de mensen, de aarde en de economie.

3 Onze inhoudelijke prioriteiten

Inhoudelijk zetten wij in op meer samenhang. Verbinding tussen mensen, tussen partners, tussen overheden en verbinding in inhoud. Immers, de kwaliteit van onze woon- en leefomgeving kan slechts worden behouden bij voldoende economisch perspectief voor bedrijven en bewoners. Omgekeerd biedt juist deze kwaliteit een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat voor mensen en bedrijven. Een goed woon- en leefklimaat alsmede voldoende perspectief op werk zijn basiswaarden voor het welzijn van de inwoners van deze Provincie. Het welbevinden van onze burgers is het hart van onze inspanningen.

De aandacht van het Provinciale beleid zal zich de komende vier jaar dan ook concentreren op de volgende drie domeinen:

1. Het **sociale domein**, met als kernbegrippen demografische voorsprong, maatschappelijke participatie en maatschappelijke cohesie.
2. Het **fysieke domein**, met als kernbegrippen gebiedsontwikkeling en structuurversterkend investeren.
3. Het **economische domein**, met als kernbegrippen internationale Versnellingsagenda en duurzame innovatieve economie.

Het sociale domein

De huidige situatie

Limburg kent nog sterke sociale verbindingen. Een veilige en vertrouwde sociale omgeving is de beste basis voor de ontplooiing, veiligheid en vitaliteit in kernen en wijken, gedragen door bewoners. Dat de bevolking ouder wordt en krimpt heeft forse gevolgen. Die gevolgen van de veranderingen in de samenstelling en omvang van de bevolking moeten op een dusdanige wijze worden opvangen dat de menselijke maat - in de zin van toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen - behouden blijft. Jongeren moeten voldoende uitdaging en perspectief in onze Provincie houden, ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven. De woningvoorraad zal een forse transformatie moeten ondergaan. Ook zal er oog moeten zijn voor de effecten daarop van Nederlanders die net over de grens in het buitenland (gaan) wonen.

Een grote meerderheid van jongeren doet het goed en is bepalend voor de toekomst van deze Provincie.

De woningvoorraad, het arbeidsaanbod, het zorgaanbod en het onderwijsaanbod staan onder druk. In bepaalde delen van de Provincie (stadswijken, kleine kernen) stapelen problemen zich op en dreigen allerlei negatieve ontwikkelingen elkaar te versterken in een spiraal naar beneden. Waar voorzieningen worden afgebouwd, vertrekken de bewoners. Waar ontvolking optreedt, vestigen zich geen nieuwe diensten. Alleen een gebundelde inzet van allerlei partijen die bereid zijn hun deelbelang hieraan ondergeschikt te maken, kan het tij keren. Dan zien ook investeerders toekomst.

Onze aanpak

We willen de sociale omgeving verder uitbouwen en vernieuwen en mensen aanspreken op ontwikkeling van hun talenten, op hun bijdrage aan de samenleving en de economie. Dat vraagt dat iedereen zelf verantwoordelijkheid neemt; de Provincie helpt degenen die het niet zelfstandig kunnen.

Maar dat vraagt ook dat wij als Provincie het mogelijk maken dat mensen kunnen participeren in bijvoorbeeld cultuur, vrijwilligerswerk en onderwijs. En daar ligt een opgave die niet alleen de Provincie maar ook vele anderen moeten oppakken. Waar de Provincie sterke bevoegdheden heeft, zoals in de jeugdzorg, zullen we die breed inzetten. We zullen alle betrokken organisaties alsook spontane initiatieven als bondgenoten benaderen en motiveren, om op die wijze een forse slag ter verhoging van de maatschappelijke participatie en integratie van zoveel mogelijk mensen te maken.

Samen met de Limburgse steden en kleinere gemeenten willen wij maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, banken/investeerders, CWI en commerciële bemiddelaars, amateurkunstorganisaties, monumentenzorg en sportverenigingen verbinden in een sociaal offensief. In tegenstelling tot het Rijk, dat sterk inzoomt op een zeer beperkt aantal individuele stadswijken, willen wij samen met gemeenten tot de juiste prioriteiten komen. Ook en met name de woningbouwcorporaties zullen gezien de hun ter beschikking staande middelen hierin een gezamenlijke verantwoordelijkheid moeten nemen. Alleen zo kan in samenhang een forse sociale maar ook financiële en economische vernieuwingsimpuls worden gegeven, gericht op de realisatie van een vernieuwende wijkaanpak. Daarbij kan gedacht worden aan integrale woon/zorgarrangementen, herstructurering en kwaliteitsverhoging van de woningvoorraad, slimme sloop programma's (transformatieopgave), multifunctionele wijkvoorzieningen, nieuwe vormen van afstemming van onderwijs en arbeidsmarkt, slimme openbaar-vervoerconcepten ten behoeve van bepaalde doelgroepen, laagdrempelige mogelijkheden voor actieve beoefening van sport en cultuur, nieuwe vormen van buurtconomie.

Oplossingen moeten wel breed (niet alleen in woorden) worden gesteund door alle partijen die deelverantwoordelijkheid dragen. En de financiering moet toekomstbestendig zijn. Alleen dan willen wij bondgenoot zijn. We willen van Rijksweg de erkenning en de middelen krijgen om proeftuin van Nederland te zijn waar het gaat om het adequaat inspelen op de demografische veranderingen die zich gaan voltrekken.

De menselijke maat betekent ook de vitaliteit en veiligheid van wijken en kernen verder versterken, samen met de lokale overheden. Een versterking die wordt verankerd in afsprakenkaders, die op hun beurt passen in regionale ontwikkelingsplannen. Hierbij zet de Provincie bovenlokale instrumenten in, zoals de kennis en expertise van het Ontwikkelingsplatform Sociale Kwaliteit⁴ en een actieplan dat dwars door de diverse Huizen (Sport, Zorg, Amateurkunsten) heen tot nieuwe aanpak leidt. Een zogeheten revolving fund voor sociaal kapitaal is daarbij een instrument dat wij willen toepassen. Hieronder verstaan we een ondersteuningsfonds voor buurt- en wijkgerichte investeringsprojecten op het punt van multifunctionele accommodaties. Daarbij kunnen instrumenten ingezet worden als laag- cq nulrente leningen die binnen een vooraf afgesproken termijn worden afgelost.

We willen voortgaan met programma's en acties die jonge mensen perspectief in Limburg bieden. En ook het leggen van verbindingen tussen talentvol jong en oud blijft een aandachtspunt.

De Provincie heeft een grote taak in de jeugdzorg. We beschouwen onszelf niet als een doorgeefluik van het Rijk maar willen meerwaarde bewerkstelligen. Onze inzet voor de jeugdzorg willen we zoveel mogelijk inbedden in het lokale jeugdbeleid. Daarbij willen we oog houden voor preventie en vroegtijdige signalering van problemen en bijvoorbeeld bijdragen aan de brede centra voor jeugd en gezin, bestrijding van schoolverzuim en -uitval en vrijwillige maatschappelijke inzet van jonge mensen.

---

⁴ Ontwikkelplatform Sociale Kwaliteit: een platform van partijen gericht op het ontwikkelen en financieren van nieuwe brede concepten van wijkverbetering.

Tegelijkertijd willen wij een goede aansluiting van de school op de arbeidsmarkt bevorderen. Dat vraagt dan iedereen die dit kan zelf verantwoordelijkheid neemt.

Aandacht blijft geboden voor internationale, nationale en regionale verbindingen om de grensoverschrijdende, vaak aan drugshandel gerelateerde criminaliteit aan te pakken, die in Limburg meer dan in andere delen van ons land voorkomt.

Onze ambitie op het sociale domein sluit op Rijksniveau naadloos aan bij de Rijkspijler 4 sociale samenhang en vooral bij de paragraaf wonen en wijkplan, het project 'van probleemwijken naar prachtwijken', het project 'kansen voor kinderen' en het project 'iedereen doet mee' en de paragraaf participatie. Verder liggen er aanknopingspunten bij pijler 2, onderdelen sociale innovatie en inhaalslag onderwijs.

Het fysieke domein

De huidige situatie

Limburg is kansrijk door zijn ligging en waarden. Gebiedsontwikkeling kan kansen benutten door zowel de kwaliteit van de omgeving te vergroten (landbouw, natuur, landschap, waterbeheer) als de (inter)nationale en regionale infrastructuur te verbeteren en te vernieuwen (weg, rail, water, functievernieuwing).

Desondanks zijn we tot nu toe nog niet voldoende in staat gebleken om die kansrijke positie duurzaam te verzilveren. Soms houden partijen met verschillende belangen elkaar jarenlang in een houdgreep van procedures en korte-termijndenken. Er is nog te weinig samenhang in de uitvoering om daarmee meerwaarde te kunnen creëren.

Door letterlijk en figuurlijk over de grenzen heen te kijken, ontstaan er nieuwe mogelijkheden en win-win situaties.

Onze aanpak

De Provincie wil de ingeslagen weg van toelatings- naar ontwikkelingsplanologie verder voortzetten. Dat kan door procedures los te trekken met nieuwe openingen, door in eigen regelgeving te snoeien, door het voortouw te nemen. Wel met behoud van het basiskapitaal. Als leidraad voor de ontwikkeling van het landelijk gebied geldt de reconstructie Noord- en Midden-Limburg, Vitaal platteland Zuid-Limburg (POL 2006).

De Provincie wil door de directe inzet van of het mogelijk maken van forse regionale investeringsmiddelen via het Provinciale meerjarenprogramma, het investeringsbudget landelijk gebied en geld van derden regionale structuurversterking bewerkstelligen in landbouw, landschap, infrastructuur, mobiliteit, natuur (Ecologische hoofdstructuur/EHS) en milieukwaliteit. De aanleg van de EHS en robuuste verbindingzones worden met kracht opgepakt. De functie van landbouw in landschapsonderhoud en als economische motor blijft daarbij onverkort het uitgangspunt.

Deze zaken zijn voorwaardelijk (noodzakelijke hardware) voor het maximaal genereren van effecten op het sociale en economische domein (software). De verbinding tussen hardware en software vindt op gebiedsniveau plaats. Daar wordt het maatschappelijke rendement behaald, dat inzet is van onze inspanningen. We denken hierbij in het bijzonder aan Greenport Venlo, Maasplassen/Midden-Limburg (incl. N280), A2-zone Maasbracht-Geleen inclusief de ontwikkeling van de Chemelot-omgeving, Parkstad (incl. Binnen- en Buitenring) en Maastricht/Heuvelland. Hierbij zal ook aandacht uitgaan naar grote stadswijken in samenhang met de in het sociale domein geschetste aanpak, en gerelateerd aan de gewenste gebiedsontwikkeling.

In een gebiedsgerichte aanpak zullen stad en omgeving samen medeverantwoordelijkheid moeten nemen voor de uitvoering van regionale opgaven. Gebiedsontwikkeling zal dan ook alleen worden opgepakt waar betrokken partijen zich er in kunnen vinden en waar een belangrijke mate van urgentie gevoeld wordt door betrokken partners. Duurzame ontwikkeling in dit verband gaat uit van zuinig ruimtegebruik en revitalisering van verouderde bedrijventerreinen.

Hierbij staat ons een palet van investeringsmogelijkheden ter beschikking, variërend van traditionele cofinanciering tot investeringen via publiek-private samenwerkingsconstructies en grondbeleid. Als verbinding met het sociale domein kunnen experimenten, die een zogeheten social return doelstelling⁵ koppelen aan grote projecten, de arbeidsparticipatie van moeilijk plaatsbare groepen bevorderen.

We achten een objectieve toetsing van majeure investeringsvoorstellen naar analogie van de landelijke FES⁶-criteria noodzakelijk om effectief en efficiënt met onze middelen te kunnen omgaan.

Zowel onze regionale inzet van ruimtelijk instrumentarium als onze investeringsmiddelen willen we vanuit een grensoverschrijdend perspectief benaderen. Het grensoverschrijdende openbaar- en goederenvervoer zal aangepast en verbeterd moeten worden om de economische potentie van de Euregio ook daadwerkelijk te kunnen benutten.

Ingrepen in het fysieke domein zijn vaak een zaak van langere adem. Eindresultaten zijn niet altijd binnen vier jaar zichtbaar. Dat laat onverlet dat we snelheid willen maken, ontwikkelingen op gang willen brengen en dat we snel en langs korte sturingslijnen de gewenste resultaten willen bereiken.

Onze inspanningen op dit domein sluiten aan bij de Rijkspijler 2 'economie' paragrafen mobiliteit en infrastructuur en regionale economische ontwikkeling en 3. 'duurzame leefomgeving'-paragraaf ontwikkeling van de ruimte en project Schoner en zuiniger.

Het economische domein

Huidige situatie

De economie van Limburg is in een proces van transformatie. Dit is geen uniek Limburgs fenomeen maar past in een Europese trend, als antwoord op de globaal optredende concurrentie. Velen zien dit als een bedreiging voor onze regio. En terecht, als we zouden blijven toekijken en slechts om steun zouden gaan vragen in Den Haag of Brussel.

Wij zien deze economische transformatie als een kans om de sterke punten van Limburg nieuwe glans te geven.

Ons staat een centrale regie van de economische ontwikkeling van Limburg voor ogen, naar analogie van voorbeelden in Finland en Ierland. Een aanpak waarbij koplopers uit overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen samen de strategie bepalen, kapitaal vrijmaken en uitvoering sturen en toetsen. Het ontbreekt nog aan een slagvaardige aansturing van de kenniseconomie, Strategische ontwikkeling, kapitaal, kennisontwikkeling en implementatie/controle van beleid lopen nog over te veel schijven. De opgave is hierin te gaan uitblinken. In dat verband willen wij de positie van het LIOF nader bezien, in overleg met onze medeoverheden.

5 Social return: het contractueel met marktpartijen vastleggen van een bepaald aandeel sociale winst (in de vorm van bijvoorbeeld inzet van moeilijk plaatsbare werklozen) bij grote investeringsprojecten.

6 FES: Fonds Economische Structuurversterking (fonds van de Rijksoverheid uit aardgasbaten)

Onze aanpak

We willen de ontwikkelde aanpak van de Versnellingsagenda Limburg volgens het voorgaande model verder uitbouwen tot een internationale Versnellingsagenda. De bestaande clusters Hoogwaardige chemie en materiaaltechnologie (High Tech Materials), inclusief Nieuwe Energie, Gezond zijn, gezond blijven en gezond worden (Health, Care and Cure) en Hoogwaardige productie en consumptie van voeding (Agrofood and Nutrition) blijven daarbij richtinggevend, omdat een selectieve aanpak kracht en focus mogelijk maakt.

Alle drie clusters verbinden sterke in de regio gevestigde economische spelers met elkaar, met in de regio verankerde kennisinstellingen en met de toeristische, historische en landschappelijke kwaliteiten die Limburg wil koesteren. Ook onderling kunnen deze clusters elkaar versterken, bijvoorbeeld gezondheid en voeding, nieuwe energie en tuinbouw.

Ontwikkeling naar nieuwe vormen van kenniseconomie betekent niet alleen inzetten op klassieke innovatieprojecten, maar juist ook proactief ontwikkelen van brainpower, kennis en kennisoverdracht. Hier past een breed kennisoffensief voor de Limburgse bevolking bij, zodat zij maximaal maatschappelijk kunnen blijven participeren en van de aantrekkende economie mee kunnen profiteren.

Wij willen de betekenis van de culturele infrastructuur vergroten als factor in de vrijetijdseconomie en toerisme en als vestigingsfactor. Voorts geven we meer aandacht aan de versterking en vestiging van internationale onderwijsvoorzieningen.

Krachtige economische ontwikkeling vraagt naast deze versnelling een vestigingsklimaat dat in alle opzichten uitnodigend is voor bedrijven, personeel en gasten. Daarom zetten we in op versterken van regiobranding en inzet van onze beeldbepalende Limburgse culturele instellingen en media, grensoverschrijdende cultuureconomie, en koppeling van grote evenementen aan economische speerpunten.

Door grote steden en kleinere gemeenten, trekkende (MKB-)bedrijven en volgers, universiteiten en HBO-instellingen, researchcentra en bedrijven voor kennistransfer te betrekken bij, en verantwoordelijk te maken voor de projecten die de economische structuur van Limburg in zijn grensoverschrijdende context versterken, maken we een agenda van alle partijen en niet van enkel de Provincie.

De inspanningen in dit domein sluiten aan bij Rijkspijler 1 'een actieve internationale en Europese rol', en 2 'een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie', het project Nederland ondernemend innovatieland en de paragrafen economie en ondernemerschap, kennis en innovatie en onderwijs.

Samenvattend en schematisch willen wij werken met een beperkt aantal programma's per domein. De in hoofdstuk 2 genoemde zeven verbindinglijnen leggen wij als ankerpunten van onze programma's vast.

	Sociaal domein programma	Fysiek domein programma	Economisch domein programma
Menselijke maat			
Gebiedsgericht			
Open en andere provincie			
Demografische proefregio			
Duurzaam			
Internationaal			
Veilig			

4 Een modern middenbestuur

In de voorgaande hoofdstukken is aangegeven wat onze ambities zijn, hoe we die willen realiseren en welke rol we daarin willen spelen. Niet alles is overigens nieuw. De afgelopen vier jaar zijn vernieuwende aanzetten gedaan op inhoud via thema's. Daarnaast is het dualisme geëvalueerd, hebben we onze bestuurskracht en die van gemeenten gemeten en is de ambtelijke organisatie verder verbeterd. We zijn zeker op de goede weg. We moeten echter blijvend verbeteren en zoeken naar nieuwe kwaliteiten om het dit akkoord op hoofdlijnen ook echt zijn doorwerking te laten vinden op alle fronten.

Professionaliteit en kwaliteit, gericht op het leveren van meerwaarde aan de samenleving blijven centraal staan. De bestuurlijke aansturing zal nog meer plaatsvinden vanuit een collegiaal opererend college van GS met herkenbare leden. Om programmalijnen effectief en doelmatig uit te voeren zal fors worden ingezet op een culturomslag (ontkooking en ontschotting). Dat vergt een eenduidige bestuurlijke en ambtelijke sturing op inhoud en middelen.

Om dit waar te kunnen maken is niet alleen ondersteuning door moderne (nieuwe) systemen noodzakelijk, maar zal ook een beperkt aantal kleine, maar professionele frontteams buiten de ambtelijke afdelingen worden vrijgespeeld met een strategische brugfunctie tussen externe spelers, bestuur en ambtelijke organisatie. Deze teams moeten nadrukkelijk in de Provincie aanwezig zijn om van de spelers in het veld continu signalen op te vangen, met hen nieuwe ideeën uit te werken en daarvoor draagvlak te creëren.

Ook wordt bekeken welke taken gedeeld kunnen worden met andere partijen. Ingezet zal worden op een toekomstvaste Provincie die taken die niet per se met de nieuwe Provincie stroken, zal outsourcen. Niet omdat dit minder ambtenaren oplevert (terwijl kosten hetzelfde of hoger worden), maar vanuit het oogpunt van kwaliteit, effectiviteit en het creëren van uitvoeringskracht waar dit voor de regionale ontwikkeling het meest wenselijk is.

Dit vraagt naast vernieuwing van systemen ook om een krachtig en modern HRM-beleid (human resource management), waarin permanent ontwikkeling, veranderbereidheid, kwaliteit en service- en competentiegerichtheid centraal staan. Daarvoor zal extra geld worden vrijgemaakt. Niet alle competenties zijn continu en in dezelfde omvang nodig. Dat hangt onder meer af van de fasen waarin de verschillende inhoudelijke processen verkeren en de mate waarin we de processen vanuit klantgerichtheid hebben kunnen automatiseren. Afstemmen van vraag en aanbod van de benodigde competenties vereist een flexibel personeelsbestand. Om deze flexibiliteit te vergroten, zoeken we gericht samenwerking over de grenzen van onze eigen organisatie heen (Empower Limburg⁷). Het arbeidsvoorwaardenpakket zal daarom op dit punt vernieuwd worden. Deze ontwikkeling naar een slagvaardige en kwalitatief hoogwaardige organisatie zal gerealiseerd moeten worden binnen de grenzen van de huidige apparaatskosten, met een structurele afname van het aandeel personeel in vaste dienst.

In het verlengde van het voorgaande zal onze relatie met gemeenten ook veranderen. Gemeenten hebben hun eigen verantwoordelijkheden. We zullen samen af moeten spreken hoe en op welke punten we elkaar kunnen aanvullen. Bestuurlijke drukte willen we voorkomen. Uit de gemeentelijke bestuurskrachtmeting moet wel blijken dat gemeenten hun rol ook echt waarmaken. Herindeling wordt niet van bovenaf opgelegd.

⁷ Empower Limburg: samenwerkingsverband van toonaangevende Limburgse bedrijven die gezamenlijk personeelsbeleid willen gaan voeren.

Uitgangspunt is lokaal draagvlak. De Provincie toetst in hoeverre de kracht van de regio versterking verdient en zal daar zo nodig op sturen.

Uit de evaluatie van het dualisme binnen de Provincie zijn vele verbeterpunten naar voren gekomen. Door de Staten zijn al verschillende aanzetten voor verbetering opgenomen. Ook de werkwijze tussen PS en GS zal verder geoptimaliseerd moeten worden. Alleen in een goed samenspel is het mogelijk om tot goede resultaten te komen voor onze burgers en bedrijven. Daarbij past het nadrukkelijk aanwezig zijn in onze Provincie. Luisteren wat er leeft, uitdragen wat we doen. Vanwege de effectiviteit verdient het aanbeveling de commissiestructuur van Provinciale Staten aan te passen aan de in dit akkoord geformuleerde domeinen.

Uit de bestuurskrachtmonitor komt overigens duidelijk naar voren dat Provinciale Staten gestructureerder dienen te werken aan hun kerntaken kaderstelling, controle en volksvertegenwoordiger. We stellen ons voor dat aan deze punten, evenals aan de inrichting van onze ambtelijke organisatie en aan het programmaoverleg met onze partners, in de periode tot 1 juli 2007 in goed overleg tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten nadere invulling wordt gegeven.

5 Het financiële kader

Mede dankzij het gedegen financiële beleid tot nu toe laat de meerjarenraming zien dat voor de komende coalitieperiode een vrije beleidsruimte beschikbaar komt van ca.:	€ 140 mln.
Daarnaast heeft het Fonds Majeure Projecten een positief saldo van:	€ 27 mln.
Verder zijn er incidentele opbrengsten te verwachten, met name als gevolg van extra dividend Essent met een omvang van ca.:	<u>€ 100 mln.</u>
	€ 267 mln.
Blijkens het regeerakkoord van het nieuwe kabinet moet in die periode echter ook rekening gehouden worden met een korting van:	<u>-/€ 50 mln</u>
Aldus resteert vrije ruimte van:	€ 217 mln.

De wijze waarop wij deze middelen gaan inzetten moet ook passen bij een vernieuwende en ontwikkelende rol die wij als Provincie willen invullen. Daarbij willen wij transformeren van subsidiërende naar investerende partij, en van instandhouding naar kritische vernieuwing. Een kritisch financieel beleid vereist een continu scherp oog voor aspecten als legitimiteit van overheidshandelen, maatschappelijk nut en meerwaarde, effectiviteit en efficiëntie van de middeleninzet en samenhang en dus te bereiken synergie.

Ook zullen wij gericht moeten zijn op het vinden van partners die samen met ons willen investeren in oplossingen. Onze middeleninzet moet dus als katalysator gaan werken in plaats van als sluitpost. Om deze omslag daadwerkelijk te kunnen maken, kiezen wij een andere insteek bij de wijze van middeleninzet. De nadruk in dit akkoord ligt op het in de komende periode samen met maatschappelijke en bestuurlijke partners formuleren van ambities, doelen en programma's. Om dit voldoende fysiek en sociaal uit te voeren maakt de middeleninzet daar een onlosmakelijk onderdeel van uit.

Onze inkomsten kunnen grofweg worden onderscheiden in eigen, autonome middelen (zoals renteopbrengsten, algemene uitkering Provinciefonds, opcenten motorrijtuigenbelasting) en bijdragen die we voor specifieke doelen van het Rijk ontvangen (doeluitkeringen zoals ILG, ISV en BDU). Beide 'soorten' zullen worden ingezet in de in dit akkoord genoemde domeinen. Daarbij zal duidelijk zijn dat de doeluitkeringen moeten landen in dat domein (en de daarbinnen te definiëren programma's) waaraan ook de bijbehorende inhoudelijke Rijksdoelen worden toegedeeld.

Aan de eerder beschreven 'sociale' en 'economische' domeinen zal bij elk € 15 mln. additioneel als extra impuls worden toegevoegd: totaal: € 30 mln.

De wijze van inzet zal afhankelijk zijn van de detaillering van de nog te formuleren programmaliijnen.

Van de aan de drie domeinen toe te delen doeluitkeringen en autonome middelen zal naar verwachting ca. € 14 mln. als cofinanciering van de Europese programma's gebruikt kunnen worden. Daarnaast zal nog eens extra een bedrag worden vrijgemaakt van: € 14 mln.

Om niet direct aan een domein toe te delen ontwikkelingen op te kunnen vangen zal uit de vrije ruimte een bedrag gereserveerd worden van: € 7 mln.

Hierbij valt te denken aan de voorfase van projecten, waarin kansrijke projectideeën nog niet helder geformuleerd zijn.

Onze gebouwen zullen blijvend moeten voldoen aan de moderne eisen van deze tijd. Daarbij gaat het om zaken als flexibele inrichting (noodzakelijk bij onze vernieuwende aanpak), renovatie, veiligheid en goede additionele automatiseringssystemen. Hiermee is een investering van ruim € 12 mln. gemoeid. De kapitaallasten en bijdrage uit de exploitatie vormen samen een bedrag van € 9 mln.

Een bijzonder aandachtspunt vormen de voorzieningen in onze musea. Onderzocht zal worden of mogelijk noodzakelijke vervangingsinvesteringen ten behoeve van duurzamere voorzieningen zodanige exploitatievoordelen opleveren dat een en ander budgetneutraal kan worden uitgevoerd.

Totaal reservering: € 60 mln.

Daarmee resteert aan vrije ruimte een bedrag van € 217 - € 60 = € 157 mln.

Binnen de Provincie is inmiddels een grondbedrijf ingericht. De activiteiten daarvan richten zich nu vooral op het beoordelen van (versnelde) uitvoering van projecten zoals die in het POL zijn opgenomen onder de Provinciale hoofdstructuur. Wij streven daarbij naar een integrale gebiedsaanpak, omdat dit leidt tot het realiseren van meerdere beleidsdoelen tegelijkertijd. Daarom willen we het grondbedrijf transformeren naar een ontwikkelbedrijf voor met name gebiedsontwikkeling. We denken dat een daarop ingericht LIOF hierbij een rol kan spelen. Commitment van mede-overheden hierover is noodzakelijk. Een investeringsfonds ten behoeve van gebiedsontwikkeling kan daarbij een belangrijk hulpmiddel zijn.

Zo'n fonds is bedoeld voor investeringen (bij voorkeur in meer domeinen tegelijk) in gebieden en beoogt een matching tot stand te brengen met investeringen door andere partijen (publiek-private samenwerking). Een fors multipliereffect is voorwaarde. Alleen concrete, afgebakende projecten met aantoonbare meerwaarde voor de maatschappelijke welvaart in een gebied kunnen – in overleg met gemeenten – in aanmerking komen.

Bij de besteding zullen strakke objectieve criteria gehanteerd worden. De beoogde investeringen kunnen zowel financieel-economische (bijvoorbeeld Versnellingsagenda), sociaal-maatschappelijk (bijvoorbeeld grootschalige wijkontwikkeling) als omgevingsgericht (bijvoorbeeld landschap, natuur, infrastructuur, milieukwaliteit) van aard zijn. Daarnaast denken we aan criteria als legitimiteit (is er een taak?), effectiviteit (lost het iets op?), efficiëntie (verhouding kosten - baten), samenhang (synergie), urgentie (vindt uitvoering versneld plaats?), alternatieven (zijn er andere mogelijkheden om het doel te bereiken?), mogelijkheden van terugverdienen (revolving) en deelname van overige partijen.

Dit fonds moet onze aanpak op de schaal van de domeinen forse impulsen kunnen geven. Daarom zal vooralsnog een ondergrens voor de uit dit fonds te investeren bijdragen worden gehanteerd van € 10 mln. In lijn met de eerder omschreven beoogde aanpak, namelijk samenwerken met externe partners, zullen we gaan werken met een deskundigentoets. Mogelijk dat we daarbij ook het Centraal Plan Bureau inschakelen.

Voor het investeringsfonds is € 157 mln. beschikbaar. Dat bedrag is mede mogelijk geworden door een efficiënte beleidsvoering en heldere herprioritering. Deze middelen komen in onze ogen nu alleen in een gebiedgerichte samenhang in beeld, en als sprake is van inbreng van overige partners of op basis van matching met Rijksinvesteringen. Een beroep doen op deze middelen zal één keer per jaar aan de orde zijn bij behandeling van de voorjaarsnota in Provinciale Staten.

In de exploitatiesfeer is jaarlijks ca. € 80 mln. aan autonome middelen opgenomen. Dit totaal is gescreend op zijn flexibiliteit om daarmee binnen afzienbare tijd - indien dit akkoord dat vraagt - een andere aanwending te kunnen kiezen. Soms kan dat per direct en soms pas morgen, mits er vandaag mee begonnen wordt. De eerste screening levert voor de gehele periode een bedrag van € 85 mln. op dat in beginsel anders ingezet kan worden. Daarbij is het doel minimaal 25% daadwerkelijk anders gaan in te zetten. Deze vernieuwingsimpuls kan het meest effectief binnen de domeinen doorgevoerd worden. Daartoe zullen de te flexibiliseren budgetten toegewezen worden aan de domeinen en de nieuw te formuleren programma's en - zonodig - de sectoren. De aldus daarbinnen met flexibilisering geschapen ruimte kan terugvloeien naar een programma om de doelen te bereiken. Hierdoor is een positieve prikkel tot vernieuwing ingebouwd.

We zullen binnen een strak financieel regime blijven acteren. Daarin past niet het op voorhand reserveren van bedragen, maar pas uitgeven als initiatieven het commitment van alle partners hebben. Kiezen voor vierjarige programmalijnen (waarvan sommigen een nog langere doorloop zullen kennen) betekent dat de bijbehorende budgetten gedurende die periode binnen die programma's beschikbaar moeten blijven. Alleen dan kan een ontschot en flexibel beleid op inhoud en in de tijd uitgevoerd worden. Niet bestede middelen buiten programma's zullen jaarlijks terugvloeien naar de algemene reserve die we de komende vier jaar op € 32 mln. willen houden. Overschotten worden toegevoegd aan het investeringsfonds.

Met de hierboven geschetste aanpak stappen we af van een fonds voor majeure projecten. In onze ogen was dat een goede eerste stap, maar nog onvoldoende discriminerend. Een investeringsfonds als hiervoor omschreven is een logische vervolgstap.

Aldus achten we de financiële positie, en de aanpak om onze ambities in het belang van Limburg te halen, van dien aard dat de Provinciale lastendruk niet verhoogd zal worden.

6 Hoofdlijnen van de beoogde programma's

Uitgaande van de drie domeinen worden de volgende programma's voorgesteld (zie schema):

Domein	Programma's	
Sociaal	Investeren in mensen	Investeren in steden en dorpen
Fysiek	Bereikbaar Limburg	Investeren in ruimte: Greenport Maastricht/Heuvelland Parkstad A2/Chemelot Midden/Maasplassen
Economie	Innoveren in Limburg met drie programmalijnen gezond Limburg, technologie en energie, agro	

Hoofdlijnen van de beoogde programma's.

Uitgaande van de drie domeinen worden zoals hierna schematisch weergegeven, de volgende denklijnen voor programma's voorgesteld.

Tussen nu en 1 juli 2007 werken we aan het scherp formuleren en met partners afstemmen van de doelen per programma, het verankeren van alle verbindingslijnen :

Te weten

Menselijke maat
Gebiedsgericht
Open en Andere Provincie
Demografische proefregio
Duurzaam
Internationaal
Veilig

Verder gaan we met partners wederzijdse afspraken maken over rollen, werkzaamheden en inzet, de kritische succesfactoren per programma en de te bereiken maatschappelijke effecten.

Voorlopig geven we de volgende inhoudelijke indicaties voor de verschillende programma's.

Investeren in steden en dorpen.

Doel: het in samenhang leveren van een forse vernieuwingsimpuls aan de kwaliteit van het sociale leven in Limburg. Programma richt zich op maatregelen waarbij een verbinding wordt gelegd tussen de sociale, fysieke en economische component. Oplossingen moeten breed worden gesteund door alle partijen die deelverantwoordelijkheid dragen en moet de financiering toekomstbestendig zijn. Demografische ontwikkeling speelt centrale rol in dit programma.

Programmaliijnen: realisatie van integrale woon/zorgarrangementen, herstructurering en kwaliteitsverhoging woningvoorraad, slimme sloop (transformatieopgave), multifunctionele accommodaties,

Instrumenten: Afsprakenkaders tussen provincie en gemeente, verankerd in regionaal ontwikkelingsplan. Ontwikkelingsplatform sociale kwaliteit. Revolving fund voor sociaal kapitaal met gunstige rentevoorzwaarden. Inzet diverse Huizen. Casus adopteren om ander werkwijze overheid door te zetten.

Partners: Primair: Limburgse steden en kleinere gemeenten. Verder: maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, banken/investeerders, CWI en commerciële bemiddelaars, amateurkunstorganisaties, monumentenzorg en sportverenigingen.

Investeren in mensen.

Doel: We willen voortgaan met het bieden van perspectief voor jonge mensen in Limburg. We zetten in op versterking van de sociale banden met ouderen en bestrijden vereenzaming. En ook het leggen van verbindingen tussen talentvol jong en oud in bestaande en nieuwe vormen van maatschappelijke participatie is aandachtspunt. Verder streven we naar versterking van ouders bij hun opvoedingstaken.

Programmaliijnen: Meerwaarde geven aan inzet voor de jeugdzorg door zoveel mogelijk in te bedden in het lokale jeugd beleid. Daarbij aan de ene kant preventie en vroegtijdige signalering van problemen en bijvoorbeeld bijdragen aan de brede centra voor jeugd en gezin, bestrijding van schoolverzuim en schooluitval en vrijwillige maatschappelijke inzet van jonge mensen.

Verder goede aansluiting van de school op de arbeidsmarkt door introductie van nieuwe vormen van afstemming onderwijs/arbeidsmarkt. Verbinding leggen met economische clusters van kracht en grensoverschrijdende onderwijsagenda..

Versterking participatie in sport en amateurkunst.

Laagdrempelige mogelijkheden voor actieve beoefening van sport en cultuur, nieuwe vormen van buurteconomie.

Versterking mogelijkheden voor informele zorg en mantelzorg.

Instrumenten: Afsprakenkaders provincie gemeenten, verankerd in regionaal ontwikkelingsplan. Wettelijke verantwoordelijkheid voor jeugdzorg. Casus andere werkwijze overheid adopteren.

Partners: gemeenten, welzijnsinstellingen, Instellingen jeugdzorg, onderwijs, bedrijven, organisaties en initiatieven van jongeren en ouderen,

Programma Bereikbaar Limburg.

Doel: Bevorderen mobiliteit weg, water en reiziger centraal in het openbaar vervoer ook grensoverschrijdend.

Programmaliijnen: Verbetering doorstroming OV, inzetten maatregelen op veiligheidsknelpunten, invoering OV-chipkaart, overstappunten realiseren, flexibele tariefsystemen. Concepten ontwikkelen voor gratis OV voor bepaalde doelgroepen.

Instrumenten: Concessie

Partners: gemeenten, reizigersorganisaties, Veolia

Investeren in ruimte.

Doel: De kwaliteit van de omgeving vergroten (landbouw, natuur, landschap, waterbeheer) in samenhang met de (inter)nationale en regionale infrastructuur.

Door letterlijk en figuurlijk over de grenzen heen te kijken ontstaan er nieuwe mogelijkheden en win-win situaties.

Programmaliijnen: per gebied uit te werken. Hierbij aandacht voor campusontwikkeling, toegevoegde waardelandschapeneconomie, vitaalplatteland, EHS, nieuwe infrastructuureconomische structuurversterking, bedrijventerreinen, woonklimaat en vestigingscondities. Aandacht voor grote stadswijken in samenhang met de in het sociale domein geschetste aanpak en gerelateerd aan de gewenste gebiedsontwikkeling.

Instrumenten: Regionale investeringsmiddelen via het provinciale meerjarenprogramma, het investeringsbudget landelijk gebied en geld van derden regionale structuurversterking bewerkstelligen.

In een gebiedsgerichte aanpak zullen stad en haar omgeving samen mede verantwoordelijkheid moeten nemen voor de uitvoering van regionale opgaven. Gebiedsontwikkeling zal dan ook alleen worden opgepakt waar betrokken partijen zich er in kunnen vinden en waar een belangrijke mate van urgentie gevoeld wordt door betrokken partners.

Traditionele cofinanciering en investeringen via pps-constructies en grondbeleid.

Objectieve toetsing van majeure investeringsvoorstellen.

Inzet van ruimtelijk instrumentarium

Grensoverschrijdend investeringsfonds en ontwikkelbedrijf (voor een nadere toelichting zie de paragraaf met het financiële kader).

Adopteren casus andere werkwijze overheid.

Partners: Gemeenten, investeerders, bedrijven, landbouwbedrijven, grondbezitters, natuurontwikkelaars en – beheerders.

Innoveren in Limburg.

Doel: centrale regie voor de economische ontwikkeling van Limburg, waarin koplopers uit overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen samen de strategie bepalen, kapitaal vrijmaken en uitvoering sturen en toetsen. We willen de ontwikkelde aanpak van de Versnellingsagenda Limburg verder uitbouwen tot een internationale versnellingsagenda.

Verder een uitnodigend vestigingsklimaat dat in alle opzichten voor bedrijven, personeel en gasten. Daarom zetten we in op versterken van regiobranding en inzet van onze beeldbepalende Limburgse culturele instellingen en media, grensoverschrijdende cultuureconomie, en koppeling van grote evenementen met economische speerpunten.

Programmaliijnen: De bestaande clusters Hoogwaardige chemie en materiaaltechnologie, inclusief nieuwe energie (High Tech Materials), Gezond zijn, gezond blijven en gezond worden (Health, Care and Cure) en Hoogwaardige productie en consumptie van voeding (Agrofood and Nutrition) blijven daarbij richtinggevend omdat een selectieve aanpak kracht en focus mogelijk maakt. Alle drie clusters verbinden sterke in de regio gevestigde economische spelers met elkaar, met in de regio verankerde kennisinstellingen en met de historische en landschappelijke kwaliteiten die Limburg wil koesteren. Ook onderling kunnen deze clusters elkaar versterken bijvoorbeeld gezondheid en voeding, nieuwe energie en tuinbouw.

Ontwikkelen van brainpower, kennis en kennisoverdracht. Hier past een breed kennisoffensief voor de Limburgse bevolking bij, zodat zij maximaal maatschappelijk kunnen blijven participeren en van de aantrekkende economie mee kunnen profiteren.

Versterken betekenis van de culturele infrastructuur en evenementen als factor in de vrijetijdseconomie en als vestigingsfactor. Versterking en vestiging van internationale onderwijsvoorzieningen

Instrumenten: Doorgrotesteden en kleinere gemeenten, trekkende (MKB) bedrijven en volgers, universiteiten en HBO instellingen, researchcentra en bedrijven voor kennistransfer te betrekken en verantwoordelijk te maken voor de projecten, die de economische structuur van Limburg in zijn grensoverschrijdende context versterken, maken we een agenda van alle partijen en niet van de provincie.

Adopteren casus andere werkwijze overheid.

Partners: Gemeenten, bedrijven, zorginstellingen, onderwijs- en kennisinstellingen, internationale organisaties, researchinstellingen,

7 Portefeuilleverdeling

- 1.**
CDA: **Investeren in steden en dorpen**, waaronder programma investeren in steden en dorpen, volkshuisvesting, vitale wijken en kernen, monumentenzorg, provinciale wegen, verkeersveiligheid, communicatie, huisvesting, facilitair en subsidies.
- 2.**
PvdA: **Investeren in mensen**, waaronder programma investeren in mensen, jeugdzorg, ouderenbeleid, maatschappelijke participatie, onderwijs/arbeidsmarkt, amateurkunst, mediabeleid, archiefbeleid, welzijn, bibliotheekbeleid, gehandicaptenbeleid, integratie en emancipatie, sociale ontwikkeling, vrijwilligersbeleid, sport.
- 3.**
CDA: **Investeren in ruimte**, waaronder gebiedsprogramma's, Bestuurlijke Organisatie (inclusief toezicht gemeentefinanciën), PMJP, ruimtelijk beleid, natuur, landschap, platteland in uitvoering, vergunningverlening, infraprojecten, investeringsfonds, grondbedrijf, Zandmaas 2.
- 4.**
CDA: **Innoveren in Limburg**, waaronder programma innoveren in Limburg, economie, versnellingsagenda, cultuur en economie, grote evenementen, energiebeleid, internationaal, Strategie, bedrijfsvoering, IPO.
- 5.**
PvdA: **Duurzaam in uitvoering**, waaronder programma bereikbaar Limburg, mobiliteit en openbaar vervoer, milieu- en waterbeleid, duurzaamheid, bodemsanering, ontgroningen, Zandmaas, Grensmaas, handhaving.